

13.8.2023

לכבוד

מר יואב בן צור, שר העבודה
מר אלי כהן, שר החוץ

מר משה ארבל, שר הפנים
מר בצלאל סמוטריץ', שר האוצר

בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: החלטת ממשלה מס' 860 – הגדלת המכסות לעובדים זרים לצד אי-הגדלת כוח אדם שאמור לפקח על זכויותיהם

הרינו פונים אליכם בדרישה לפעול לגיוס כוח אדם מקצועי האמון על אכיפת זכויות ומניעת ניצול עובדים זרים, וזאת בהמשך להחלטת הממשלה שמספרה 860 מיום 30.7.2023 בעניין הגדלת מכסות העובדים הזרים במשק. החלטת הממשלה האמורה, אשר לא קדם לה הליך דיון ציבורי ושיתוף ציבור, ושנוסף לכך פורסמה באתר הממשלה באיחור, מעלה בכ-13,000 את מכסת העובדים הלא ישראלים המוזמנים לישראל, רובם בענפים פגיעים ביותר: **ענף החקלאות** – בו תגדל המכסה הענפית בכ-30% – שרווי כבר כיום בשלל הפרות קשות, החל מאי-תשלום שכר מינימום, שכר שעות נוספות וזכויות סוציאליות, וכלה בשיכון עובדים במכולות, לעיתים באמצע השדה ללא מים חמים; **וענף מוסדות הסייעוד** – בו תועלה המכסה הענפית ביותר מ-50% – שבימים אלה רוב המעסיקים בו מסרבים לשלם אגרות והופכים את עובדיהם בעל כורחם למי שמועסקים שלא כדין.

הגדלת המכסות האמורה נעשתה ללא תגבור ולו מינימאלי, בכוח האדם האמון על שמירת זכויות העובדים, לא ברשות האוכלוסין וההגירה ולא במשרד העבודה. שני משרדים אלו סובלים ממילא מתת-תקינה משמעותי, ואף התקנים הקיימים אינם מאוישים באופן מלא (להבנתנו, נוכח תנאי השכר ותנאי העבודה המוצעים לפקחים). באגף אכיפה על מעסיקים ברשות האוכלוסין וההגירה יש כיום כ-50 תקני כוח אדם בלבד; במינהל הסדרה ואכיפה במשרד העבודה – שאמון על אכיפת זכויותיהם של כל העובדים במשק ולא רק של העובדים הלא ישראלים – 95 תקנים בלבד (פחות מרבע מהמינימום הנדרש לפי הסטנדרט של ארגון ה-OECD ולפיו במדינות מפותחות יש להקצות מפקח לכל 10,000 עובדים), מהם רק כ-75% מאוישים; במינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית שבמשרד העבודה, שאף הוא אמון על כלל העובדים במשק, יש כ-80 תקנים בלבד לפקחים; ובמשרדה של הממונה על זכויות עובדים זרים במשרד העבודה, יש 4 תקנים בלבד (שניים מהם הם תקני סטודנטים).

כבר היום, כוח אדם מצומצם זה אמור לאכוף ולפקח על זכויותיהם של למעלה מ-200 אלף עובדים לא ישראלים, מהם כ-120 אלף "עובדים זרים" (מהגרי עבודה ברישיון), ומספר דומה של עובדים פלסטינים בהיתר. העלאה כה משמעותית של אוכלוסיית עובדים פגיעים, אשר עתידים להיות מועסקים במבני העסקה מורכבים אשר יגדילו את פגיעותם, ומבלי שגורמי האכיפה שאמורים להגן עליהם ועל זכויותיהם תוגברו בהתאם, תוביל בוודאות קרובה לעלייה בהיקף הפרת הזכויות של אוכלוסיות העובדים המוחלשים ביותר. עובדים אלו מהווים כבר כיום סקטור מוחלש ופגיע לניצול, הפרת זכויות, ובמקרי קיצון חמורים – עבירות פליליות: מדובר בעובדים שעובדים בענפים

המסוכנים ביותר וחשופים לתאונות עבודה והפרות בטיחות; עובדים שלא פעם מועסקים שעות ארוכות הרבה מעבר למותר על פי דין; עובדים שתלויים לצורך בריאותם בביטוח רפואי מצד המעסיק, כמו גם במגורים שעל המעסיק לספק להם; עובדים שמעסיקיהם משלמים את שכרם בחוסר תוך רישום פיקטיבי של שעות העבודה וזכויותיהם הסוציאליות; ועוד ועוד ועוד. אלו עובדים שסובלים מחולשה מובנית בשל אירעיות מעמדם, פערי שפה ומידע, וכמובן בידוד וריחוק חברתי, ולעיתים אף מגבלות תנועה כמו בתקופת משבר הקורונה. לעובדים מוחלשים אלה לא תמיד יש את הידע והאמצעים למימוש זכויותיהם מול מעסיקיהם, ופעמים רבות נאלצים להתפשר ולוותר על זכויותיהם שכן הם נדרשים לעזוב את ישראל בסמוך לאחר סיום אשרתם ועבודתם.

נציין כי על פי ההסכמים השנחתימו עם מדינות מוצאם של העובדים, מדינת ישראל מחוייבת כי העובדים שהיא מזמינה לעבוד אצלה יקבלו שכר וזכויות סוציאליות בהתאם לחוק. לא ניתן לקיים מחוייבות זאת ללא הגדלת התקנים ואיושם בד בבד עם הגדלת המכסות.

נציין כי את הדברים האמורים יש לראות בהקשר הרחב, שבו ממשלות ישראל בוחרות לפעול בדרך האמורה – של הגדלת מכסות, של פתיחת ענפים להגירת עבודה ושל הגמשת תנאים להעסקת "עובד זר" – בלא כל ניסיון להידרש לצורך בפיקוח והגנה על זכויותיהם. זאת, הן על מנת להגן עליהם, והן על מנת למנוע מירוף לתחתית של המשק הישראלי, מירוף שייפגע בתורו גם בתנאי העסקתם של מקביליהם הישראלים בענפים (מנגנון בחינת שיעור האבטלה שנקבע בהחלטה מן הסתם לא יבחן את מצב העובדים הישראלים שלא ייפלטו משוק העבודה).

נוכח האמור, נבקש כדלקמן:

1. הגדלה מיידית של תקני הפיקוח והאכיפה בכל אחד מהמינהלים והאגפים הרלוונטיים לפיקוח על זכויות העובדים, במשרד העבודה וברשות האוכלוסין וההגירה.
2. קיום דיון מעמיק בסיבות לתת-האיוש של התקנים הקיימים ופיתוח תמריצים לגיוס כוח אדם לאיוש התקנים, ושימורו.
3. קביעת מפתח לשימוש עתידי, שייקבע את מספר התקנים שיש להוסיף בכל במשרדים הרלוונטיים על כל הגדלה של 1,000 עובדים במכסות העובדים הלא ישראלים.
4. כן נבקש כי יועלה לאלתר תקציב התרגום לאגפי הפיקוח והאכיפה, ותישקל העסקה ישירה של מתורגמנים בהיקפי משרה התואמים את מספרי העובדים בשפות הרלוונטיות.

בכבוד רב,

אלעד כהנא, עו"ד

העתק:

מר אייל סיסו, מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה
מר ישראל אוזן, מנכ"ל משרד העבודה

מר יואב גרדוס, הממונה על התקציבים, משרד האוצר
עו"ד עינבל משש, ראש מינהל עובדים זרים, רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד דניאל סלומון, יועמ"ש רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד מיטל כהן שבתאי, אגף חקלאים וירדנים, רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד שושנה שטראוס, לשכה משפטית, רשות האוכלוסין וההגירה
מר יוסי אדלשטיין, ראש מינהל אכיפה זרים, רשות האוכלוסין וההגירה
מר שמעון זיגוג, אגף אכיפה על מעסיקים, רשות האוכלוסין וההגירה
מר מאיד דוד, ראש מינהל הסדרה ואכיפה, משרד העבודה
גב' שרון כהן, אגף תלונות, מינהל הסדרה ואכיפה, משרד העבודה
אינג' חזי שוורצמן, ראש מינהל בטיחות ובריאות תעסוקתית, משרד העבודה
עו"ד דבי אליעזר, יועמ"ש, משרד העבודה
עו"ד שירי לב רן לביא, הממונה על זכויות עובדים זרים, משרד העבודה
עו"ד דינה דומיניץ, מתאמת המאבק בסחר בבני אדם, משרד המשפטים
עו"ד הילה טנא גלעד, יעוץ וחקיקה משפט בינלאומי, משרד המשפטים
עו"ד לינא סאלם, רפרנטית עובדים זרים, יעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
עו"ד רחל אוברמן, לשכה משפטית, משרד החוץ